

Sygn. akt II CSK 179/20

POSTANOWIENIE

Dnia 20 listopada 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak

w sprawie z wniosku K. H.
przy uczestnictwie Gminy Miasta K.
o ustanowienie drogi koniecznej,
na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 20 listopada 2020 r.,
na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawczyni
od postanowienia Sądu Okręgowego w K.
z dnia 22 października 2019 r., sygn. akt VII Ca (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną wnioskodawczyni K. H. od postanowienia Sądu Okręgowego w K. z dnia 22 października 2019 r., sygn. akt VII Ca (...) Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołując się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, Nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej skarżąca oparła na przesłankach uregulowanych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c. Przesłanki te nie zostały jednak spełnione.

Według ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego, przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na przesłankę istotnego zagadnienia prawnego polega na sformułowaniu tego zagadnienia i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Musi przy tym chodzić o zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej oraz innych podobnych spraw (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11, z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z dnia 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, nie publ., z dnia 15 czerwca 2016 r., V CSK 4/16, nie publ.).

Według skarżącej zachodzi konieczność wyjaśnienia: 1) pojęcia „odpowiedniego dostępu do drogi publicznej”, w kontekście okoliczności, jakie sąd powinien brać pod uwagę w sprawie o ustanowienie drogi koniecznej, w sytuacji gdy nieruchomość ma dostęp do drogi publicznej, jednak wnioskodawca wskazuje, iż jest to dostęp nieodpowiedni i czy w takim przypadku wystarczające jest ustalenie, że nieruchomość ma dostęp do drogi publicznej i możliwe jest wykonanie zjazdu z takiej drogi na nieruchomość wnioskodawcy, czy też należy poczynić dalsze ustalenia, jak: a) zakres kosztów i nakładów związanych z wybudowaniem urządzeń infrastruktury w zakresie stworzenia bądź dostosowania dostępu do drogi publicznej z nieruchomości, dla której żądane jest ustanowienie drogi koniecznej i porównanie ich z ewentualnym uszczerbkiem jaki poniosłaby nieruchomość obciążona, przy wykorzystaniu opinii biegłych stosownych specjalności; b) przeznaczenie nieruchomości władnącej i nieruchomości obciążanej, zwłaszcza w sytuacji, gdy urządzenie z tej nieruchomości wyjazdu na drogę publiczną zmieniłoby przeznaczenie znacznej jej części, a jeśli tak to, czy znaczenie ma jedynie aktualne przeznaczenie nieruchomości, c) kwestia przyszłego - planowanego przeznaczenia nieruchomości; w ramach uwzględnienia interesu społeczno-gospodarczego nieruchomości władnącej i nieruchomości obciążanej, w tym też dotychczas istniejących zwyczajów dotyczących przejazdu

z nieruchomości władnącej na drogę publiczną; 2) obligatoryjności przeprowadzenia dowodu z oględzin nieruchomości, w tym z udziałem biegłego geodety w związku z treścią art. 626 § 2 k.p.c. i art. 292 k.p.c., przy ustaleniu, że dostęp do drogi publicznej jest możliwy przez wybudowanie stosownej infrastruktury i urządzeń na nieruchomości władnącej, jednak podnoszone są kwestie braku bezpieczeństwa i niewspółmiernych nakładów; w konsekwencji, czy obowiązek przeprowadzenia oględzin nieruchomości przewidziany w art. 628 § 2 k.p.c. dotyczy wyłącznie sytuacji, gdy Sąd zamierza ustanowić drogę konieczną, czy też dotyczy sytuacji, gdy istnieje możliwość zapewnienia dostępu do drogi publicznej, jednak wnioskodawca podnosi, że dostęp do drogi publicznej możliwy do uzyskania z jego nieruchomości jest nieodpowiedni.

Pierwsze z zagadnień było już przedmiotem licznych wypowiedzi Sądu Najwyższego zarówno w dawnym (zob. postanowienia z dnia 16 lutego 1963 r., III CR 195/62, OSNCP 1964, nr 1, poz. 19 i z dnia 29 grudnia 1970 r., III CRN 412/70, IP 1971, nr 1, poz. 3), jak i w nowszym orzecznictwie. Mianowicie w postanowieniu z dnia 6 kwietnia 2004 r., I CK 552/03, Sąd Najwyższy wyjaśnił, że w razie, gdy dostęp do drogi publicznej jest nieodpowiedni, regułą powinno być przystosowanie go do użytku zamiast ustanowienia służebności drogowej innym szlakiem, chyba że przystosowanie takie byłoby niemożliwe lub wymagałoby niewspółmiernych i nieopłacalnych nakładów (OSNC 2005, nr 4, poz. 70). Z kolei w postanowieniu z dnia 18 listopada 1998 r., II CKN 45/98 (nie publ.), Sąd Najwyższy stwierdził, że art. 145 k.c. nie jest źródłem roszczeń o ustanowienie drogi koniecznej, zapewniającej łatwiejsze korzystanie z nieruchomości, lecz stanowi podstawę prawną żądania ustanowienia drogi koniecznej, zapewniającej dostęp do drogi publicznej. W innym judykacie (postanowienie z dnia 22 maja 1975 r., III CRN 52/75, nie publ.), Sąd Najwyższy wskazał, że jeżeli należące do wnioskodawcy dwie działki, siedliskowa i łąkowa, rozdzielone działką uczestnika, mają bezpośredni dostęp do drogi publicznej, wnioskodawca nie może domagać się ustanowienia drogi koniecznej przez grunt uczestnika tylko dlatego, że droga ta stanowiłaby krótsze połączenie jego działek z drogą publiczną.

Interesowi społeczno - gospodarczemu odpowiada ustanowienie służebności drogowej o tyle, o ile zwiększenie użyteczności nieruchomości

władnącej (art. 285 § 2 k.c.) przewyższa uszczerbek wynikły ze zmniejszenia użyteczności nieruchomości, która według żądania wniosku ma być obciążona (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 lutego 1985 r., III CRN 364/85, OSNCP 1983, nr 12, poz. 259).

Odnosnie do drugiego zagadnienia należy wskazać, że z art. 626 § 2 k.p.c. jednoznacznie wynika, iż zasadą w sprawie o ustanowienie drogi koniecznej jest przeprowadzenie dowodu z oględzin nieruchomości (władnącej i obciążonej/obciążanych), chyba że okoliczności istotne dla wytyczenia drogi koniecznej są niesporne i niewątpliwe albo że przeprowadzenie dowodu z innych przyczyn nie jest możliwe.

W konsekwencji z uwagi na to, że jest to przepis prawa procesowego, w skardze kasacyjnej konieczne jest wykazanie, że nieprzeprowadzenie tego dowodu mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy (art. 398³ § 1 pkt. 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).

Przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi. W wypadku, gdy strona skarżąca twierdzi, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, powinna przedstawić argumentację prawną, wyjaśniającą w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić to twierdzenie. Powinna w związku z tym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia prawa materialnego i procesowego, polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49, z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 75, z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, nie publ., z dnia 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14, nie publ.). Przestanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15 nie publ. i przywołane tam orzecznictwo).

Oczywistą zasadność skargi kasacyjnej wnioskodawczynie wywodzi z naruszenia przepisów prawa procesowego polegających na braku przeprowadzenia dowodu z oględzin przy udziale biegłego geodety, jak też z niedopuszczenia dowodu z opinii biegłego geodety na okoliczność wytyczenia ewentualnych wariantów drogi koniecznej, co pozwoliłoby ocenić ewentualny uszczerbek dla nieruchomości sąsiedniej bądź też brak takiego uszczerbku (z uwagi na już urządzony zjazd).

Według ustaleń faktycznych, stanowiąca własność wnioskodawczynie nieruchomość składająca się z działek nr [...]02/2 o pow. 44 m² i [...]03/1 o pow. 645 m², objęta księgą wieczystą (...)/8 i nieruchomość składająca się z działki nr [...]03/2 o pow. 190 m², objęta księgą wieczystą (...)/7, przylegają do siebie, stanowiąc funkcjonalną całość, zabudowaną budynkami mieszkalnymi i komórkami gospodarczymi, zaś działka [...]03/1, sąsiaduje z działką nr [...]04/37, która jest własnością uczestniczki Gminy K., stanowi utwardzony ciąg pieszo - jezdny oraz z działką nr [...]08, która jest drogą publiczną (ul. (...)). Budynki mieszkalne są usytuowane wzdłuż wschodniej granicy działki nr [...]03/1, przylegają do pasa zieleni i chodnika na działce nr [...]08. W niższym budynku jest usytuowany sklep, do którego wejście prowadzi od ul. (...) Wnioskodawczynie mogłaby uzyskać od Zarządu Dróg i Transportu w K. zgodę na wykonanie stosownego zjazdu.

Możliwe jest wykonanie wjazdu na działkę nr [...]03/1 z działki nr [...]04/37, o długości 20 m, do czego niezbędne jest rozebranie budynku gospodarczego, który jest w złym stanie technicznym. Budynek ten może być też przeniesiony na inną część nieruchomości wnioskodawczynie. Należy także zlikwidować drzewa i krzewy oraz ogródek kwiatowy. W wyniku urządzenia takiego szlaku nastąpi obniżenie poziomu istniejącego obecnie terenu od 80 cm do 10 cm. Wykonanie drogi przebiegającej w odległości 4 - 6 m od ścian zewnętrznych budynku mieszkalnego nie wpłynie na jego bezpieczeństwo, ponieważ po odcinku przewidzianej drogi wewnętrznej będzie odbywał się niewielki ruch pojazdów o małym tonażu, mający niewielkie oddziaływanie na budynek mieszkalny.

Nieruchomość składająca się z działki nr [...]02/6, która jest własnością uczestniczki i której obciążenia wnioskodawczynie domaga się, ma powierzchnię

0,1076 ha i po jej obciążeniu służebnością drogową nie mogłaby być wykorzystywana jako działka budowlana.

Wbrew stanowisku skarżącej, w sprawie został przeprowadzony dowód z oględzin nieruchomości, co zostało udokumentowane protokołem z dnia 26 września 2017 r. (k. 37-38).

Lektura uzasadnienia zaskarżonego postanowienia nie daje podstaw do tezy, iż skarga kasacyjna jest oczywiście zasadna w rozumieniu przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Sądy *meriti* ustaleń w kwestii techniczno-budowlanych możliwości wykonania drogi po nieruchomości wnioskodawczyni (bez obciążenia nieruchomości uczestnika) dokonały na podstawie opinii biegłego sądowego ds. budownictwa ogólnego i drogowego (k. 91 i n.), przy czym z pisma Zarządu Dróg i Transportu w K. z dnia 6 października 2017 r. wynika, że instytucja ta wyda zgodę na wykonanie zjazdu do kompleksu działek nr [...]02/1, [...]03/1 i [...]03/2 z działki nr [...]04/37, o ile wnioskodawczyni o taką zgodę wystąpi (k. 51, 102). Do akt sprawy został też przedłożony materiał zdjęciowy (k. 31, 99-101, 143) oraz stosowne mapy geodezyjne i sytuacyjno-wysokościowe (k. 36, 98), szkice (k. 103).

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.